

Utlum tu hubu a kup tu kupu hub aneb na waldorfském lyceu musíš v hodině poetiky zapojit mysl, řeč i tělo

9. října 2019 autor: Jitka Polanská

Waldorfská škola trvá optimálně dvanáct let. V Česku existuje pět waldorfských lyceí, která pokrývají závěrečné čtyři roky vzdělávání: v Praze, Semilech, Českých Budějovicích, Ostravě a Příbrami. Ačkoli přezívá představa, že waldorfské vzdělávání je „měkké“ a žáci se toho moc nenaučí, bližší pohled ukazuje, že opak je pravdou. Studium je náročné, jeho pojetí je však dost jiné než u běžného gymnázia. Navštívili jsme hodinu poetiky ve waldorfském lyceu na pražském Jižním Městě.

„Utlum tu hubu a kup tu kupu hub,“ říká sborově první třída pražského waldorfského lycea jednoho pátečního podzimního rána. Je začátek dvouhodinovky poetiky, kterou celé dnešní vyučování začíná. Repertoár jazykolamů zahrnuje i ten nejznámější „strč prst skrz krk“, taky ale „ještě štěstí, že se nesešli“ a „zčeš si ty vlasy z čela a osuš si šosy“.

Ve třídě sedí asi dvacet sedm dětí, pár chybí. Kluků je dvanáct.

Učitelka Jitka Ferencová vypadala před tím ve sborovně dost nachlazeně, ale teď energicky mává rukama do taktu. Pak se třída rozdělí na menší skupinky, tam se jazykolamy odříkávají procítěně, s gesty a mimikou. Každý ze čtveřice má jeden a je z toho scénka absurdního divadla. „Utlum tu hubu a kup tu kupu hub,“ vybafne jeden kluk na spolužáka a ten na něj obratem „zčeš si ty vlasy z čela...“ Celá třída, která to pozoruje, se směje. Pracuje se do velké míry kolektivně, a když ve skupinách, skupina pak ostatním předvede, co nacvičila.

Sborovna. Je stejně jako celá škola plná rostlin.. Waldorfská pedagogika zdůrazňuje zájem o přirozený svět.

Jitka Ferencová vede skupinovou recitaci.

Nic specificky waldorfského se tu neděje, řekl by vnější pozorovatel. Až na tu praktičnost. Pracuje se s hlasem, intonací, mimikou, poslze i s tělem. Učitelka žáky vybízí, aby recitovali hodně nahlas, pak zase téměř neslyšně. Vznětí přednesu je od něžného po hartusivé. Po jazykolamech přijde na řadu recitace poezie, cizí či vlastní. Vystoupení před třídou je dobrovolné. Autorské dívčí básně jsou spíše lyrické, chlapecké hravé a legrační.

František dává k dobru Lao c' : „Třicet loukotí spojených v jedno dává kolo, leč 'nic' mezi nimi tvoří použitelnost vozu.“ „Zkoušej si doma výslovnost,“ radí mu paní učitelka poté, co ocenila výběr veršů. S jiným chlapcem zavede řeč o tom, kde má při vystoupení držet ruce, on by je měl nejraději za zády. „Nejlépe podél těla,“ doporučuje. Atmosféra ve třídě je uvolněná, ale zároveň soustředěná.

Rudolf Steiner: „Mládež nemá věřit našim ‚pravdám‘, nýbrž našim osobnostem.“

Jazykolamy, recitace, přednes jako disciplínu žáci velmi oceňují, jak lze vypátrat v jejich pracovních listech, kde je i otázka, jaký má pro ně předmět poetika přínos, co se naučili, co jim dělalo radost... Hodně z nich si chválí právě nacvičování hlasité mluvy.

*„Básně se mi líbily vždy, ale až teď jsem si při recitování uvědomila, jak jsou doopravdy krásné.“
„Dělalo mi radost přednášet básně.“
„Chtěla bych se zlepšit v recitování a mluvení.“
„Dělalo mi radost recitování ostatních.“*

Poetika se na waldorfském lyceu učí v samostatném bloku, kterému se říká epocha. Epochy je základním kamenem waldorfského vyučování. Trvá tři až čtyři týdny, každý den sto deset minut hned zrána. Je to takzvané hlavní vyučování. Epochy poetiky je první v letošním školním roce, následovat bude epocha matematiky...

Jitka Ferencová je vystudovaná češtinářka (v kombinaci s výtvarnou výchovou), učí už dvacet osm let. Zde ve waldorfském lyceu deset. „Učit v epochách je pro učitele energeticky náročné. Pro studenty je to dobré. Mají čas posunout se od pozorování k interpretaci...“

Ivan Smolka, ředitel: „Epocha je určená k poznávání, běžné pětáctyřicetiminutovky, které také máme, jsou zaměřené na procvičování a také na jazykové, umělecké a praktické vyučování. Takže matematické myšlení učíme v epoše, ale příklady se procvičují v běžných hodinách. Stejně tak se v epoše učí poetika, ale pravopis a sloh se procvičují v pravidelných hodinách.“ Více v připravovaném rozhovoru...

Anna P.: „Na poetice zlepšujeme mluvu, aby nám bylo rozumět, je to velmi užitečné. Hodně mladých lidí dnes špatně mluví.“

Vavřínek B.: „O poezii se nijak extra nezajímám, ale může se to hodit. Učíme se zvládnout ústní projev a progres je opravdu vidět.“

Rudolf Steiner: „Osvojování látky by se pro vyvíjejícího člověka mělo stát epochou, tzn. musel by se na ni po nějakou dobu soustředit, aniž by byl neustále rušen něčím jiným...“

Nejedná se o to, naplnit duši nějakou učební látkou, nýbrž o to, zařídít celý vývoj tak, aby se duše v určité epoše života mohla sama od sebe soustředit na jednu věc, a abychom dříve, než přejdeme k něčemu jinému, to v nějaké konkrétní oblasti lidského vzdělání dotáhli k určitému zakončení. Řekněme tedy: Je třeba popřemýšlet o tom, kolik aritmetiky máme v určité životní epoše člověku vštípit. Tuto životní epochu je pak třeba uzavřít tak, aby mladé vyvíjející se dítě mohlo získat pocit: Ted' jsem v této věci něčeho dosáhl. Až pak smíme přejít k nějakému dalšímu předmětu.“

Samostatná práce.

Skupinová práce.

Waldorfských lyceí je v Česku aktuálně 5: v Praze, Semilech, Českých Budějovicích, Ostravě a Příbrami. V tom pražském je asi třetina žáků, kteří nepřišli z waldorfské základní školy. Lyceum má 4 třídy zhruba po 32 dětech (podle zákona je 30 maximum, ale lze si požádat o výjimku). Převís poptávky po studiu je trojnásobný. Škola usiluje o rozšíření.

V druhé části ranního bloku se zapojí i tělo: žáci ve skupinách dramatizují báseň Jaroslava Kainara Stříhali dohola malého chlapečka. Když je řeč o padajících kadeřích, dvě dívky stojící po boku stříhaného chlapečka (další studentky) „padají do kolen“, jdou vlnivě do podřepu, jako ty kadeře... Pohyby vyjadřují náladu.

Stříhali dohola malého chlapečka...

Některé skupiny jsou v gestech doslovnější, jiné velmi umělecké a působivé. Jak ale ztvárnit konec básně? Co znamená „už mu to začalo“? Souvisí to snad s odvodem na vojnu? Všechny skupiny závěr pojaly v tomto duchu, poněkud „vojensky“. „V dalších hodinách už jsme se propracovali k subtilnější interpretaci,“ říká později paní učitelka do telefonu.

Součástí této hodiny byl ještě úkol napsat větu s příběhem, která obsahuje jen slova na p. A test z poetiky. Určete rýmové schéma básni a druh rýmu. Přiřaďte ke každé ukázce jeden typ rytmičké stopy, doplňte chybějící rýmy do limericku...

Test si zkouší vyplnit i přítomná novinářka. Nejistě loví v paměti roky zaváté znalosti... Přečetla hodně knih, byla mezi nimi i poezie. Dokonce má i oblíbené básníky. Ale co je limerick, si nepamatuje... Maturitu má naštěstí už dávno v kapse, i vysokoškolský diplom.

Máte nějaká data o úspěšnosti absolventů vašeho lycea? ptá se posléze ředitel školy v jeho kanceláři. „Osudy našich absolventů nijak zvlášť nesledujeme, nejde nám tolik o to, jakou vystudují vysokou školu, ale jak si poradí v životě,“ říká Ivan Smolka. „Naším prvním absolventům je dnes teprve 28-29 let, tak je na to brzo. Ale občas se tu staví nebo někoho potkáme, a z toho, co vidím, usuzuji, že děláme něco, co funguje,“ odpovídá ředitel. „Statistiky z Německa nebo Dánska uvádějí velmi nízkou nezaměstnanost absolventů waldorfských škol, ale hlavním ukazatelem je v nich spokojenost v životě, a ta je naopak vysoká. Jsem zvědav, zda se dočkáme podobných výsledků i u nás.“

Permalink: <https://www.rodicevitani.cz/trendy-ve-vzdelavani/inovativni-metody/utlum-tu-hubu-a-kupu-tu-kupu-hub-aneb-na-waldorfskem-lyceu-misis-v-hodine-poetiky-zapojit-mysl-rec-i-telo/>